

ביטול כלי מהיכנו בדבר שהכלי עומד ומיוחד לכך - שיעור 92

כגון (כ) פח אשפה (ג) שק פח אשפה (garbage bag) (ג) מי הנטילה שחרית תוך כלי קליפות בקערה

I. טעמי האיסור

(א) רש"י ב' (שנת מ"ג:) דאין נותנין כלי תחת הנר לקבל בו השמן דכיון שלא יוכל עוד ליטלו משום דהוי כקובע לו מקום ומחברו בטיט ודמי למלאכה. ותוספות (מ"ג.) טעם רש"י משום בונה. וזה טעם המאירי (שנת מ"ג.)

(ב) רש"י ב' (שנת ק"ד:) דאין נותנין כרים וכסתות תחת הכלי זכוכית ונודות משום שתירת כלי וזה טעם הרמב"ם (שנת כ"ה - כ"ג) ועיין תוספות (מ"ג.) שמביא סתירה זו. ועיין בפני יהושע (שנת מ"ג.) שמתרץ הסתירה.

(ג) רש"י ב' (שנת מ"ג.) דאיסורו משום דעכשיו עושהו מוקצה. וזה שיטת ה"ט"ז (רס"ה - ח) ועיין פמ"ג (מ"ז - ח) שמביא ג' טעמים הללו.

II. ביטול על שימוש הכלי או על טלטול הכלי

(א) אם טעם האיסור משום שתירת כלי מסתמא דביטולו הוא משום תשמישו אם כן אם הכלי מיוחד לאשפה אין שייך לאמר שמבטל כלי מהיכנו. וכן משמע רמ"א (רס"ו - ט) שמבטל כלי מהיכנו (פירוש מהתשמיש שהיה מוכן לו) וכן משמע מלבוש (רס"ה) שכתב שאין סתם כלי עומד לזה משמע דאם היה עומד ומיוחד אין איסור בכך.

(ב) אם טעם האיסור משום בונה או מוקצה הביטול על הטלטול הפני יהושע ומתיר סתירה ברש"י דאם הכלי יש בה בית קיבול אין שייך הטעם מסתירה דרק בכרים וכסתות (שנת ק"ד:) שאין בהם בית קיבול שייך טעם של סתירה. ולכן בפח אשפה ושק אשפה הטעם משום בנין. לכן הביטול על הטלטול ואפילו אם האשפה מיוחד לכך יש איסור מבוטל כלי מהיכנו. ועיין מ"ב (רס"ה - ו) וז"ל הוי כסותרו ומשברו במה שאוסרו בטלטול והענין שם בנתינת כלי תחת שמן המטפטף. ועיין שער הציון (שי"ג - ל"ז) "כל דבר שהיה מתחלה מותר לטלטל והוא גורם בפעולתו שיהא אסור לטלטל". ולכן אין חילוק בין מיוחד לכך או לא.

III. אם דבר המוקצה צריך חשיבות לבטל הכלי

(א) קבלת שמן בכלי (שנת מ"ג: רס"ה - ג) אין נותנין כלי תחת הנר לקבל בו את השמן.

(ב) כלי זכוכית ונודות דבש (שנת ק"ד: רס"ו - ט) אין מביא כרים וכסתות.

(ג) קבלת ביצה (שנת מ"ג. ש"י - ו) דבר שאסור לטלטלו אסור ליתן כלי תחתיו.

(ד) בהמה שנפלה לבור (שנת קכ"ח: ש"ה - י"ט) מביא כרים וכסתות משום צער בעלי חיים.

(ה) כלי תחת הדלף (שנת מ"ג. צ"ה ל"ה: שו"ע של"ח - ח) אם המים אינם ראויים יש מחלוקת. רמב"ם אסור ליתן כלי תחתיו וכן פסק השו"ע ואפילו אין שום חשיבות במים המוקצה. ורשב"א וטור מתירים. ועיין בה"ל (של"ח - ח) לענין נטילה שהביא דעת הטור. ומשמע מטור דמותר משום

שהמים אין לו חשיבות ועיין בט"ז באריכתו.

(ו) נותן כלי תחת הני צוצות (שנת מ"ג: רס"ה - ד) משנה ברורה (י"ד) מיהו האפר אסור לטלטלן משום מוקצה אבל אין האפר מבטל הכלי.

(ז) עייין שמירת שבת כהלכתה (כ"ז - מ"ג) דאם אין מחשיב את טיפי השמן שנפל אין זה ביטול כלי מהיכנו. וגם האשפה אין לו כל כך חשיבות. ועיין עוד שש"כ (מ"ד) ואם רוצה שהמוקצה להיות דוקא בכלי כמו מי נטילה אין צריך חשיבות.

(ח) ועיין חתם סופר (ש"ח - ל"ח) על המג"א דקליפת מוקצה יכול לבטל הכלי וצריך פת קודם בכלי.

(ט) ועיין מ"ב (ש"י - ל"ח) דאין אדם מבטל בגדו ושלחנו בשביל איזה פרוטות.

(י) ולכן אין הענין ברור וצע"ג

IV. אם דבר המבוטל צריך להיות חשוב

(א) עייין במשנה ברורה (שי"ג - מ"ט) ואם אינו כלי רק עץ בעלמא אע"פ שמוכן הוא לטלטל מ"מ אסור לסמכו תחת הקורה דדמי לבונה. כ"כ המג"א. ועיין שער הציון שפסק כהמג"א ולא כא"ר ותוספות שבת שסוברים דלא שייך ביטול כלי מהיכנו כל שאין שם כלי עליו.

(ב) עייין אג"מ (ה - קכ"ז - ו) "והנה בבגדים לא מצינו שיהיה שייך בנין וסתירה וא"כ לקרוע שק אולי יש להתיר דכיון דאין בו בנין אין בו סתירה ואיברא אפשר כיון שמבטל היתר הטלטול יש מכל מקום ביטול כלי מהיכנו.

V. אם ביטול כלי מהיכנו שייך בדבר דשימושו חד פעמי

עייין שש"כ (כ"ז - מ"ז) בשם הגרש"ז אויערבך דמותר לזרוק קליפות שהן מאכל בהמה לתוך בוך ואשפה אע"ג שנמאסין ונעשו מוקצה והיינו משום דכילוי ממש עדיף טפי וגם חשיב כעומד לכך. ולפיכך מותר לנגב ידים בנייר שהוא לשימוש חד פעמי מפני שזהו תשמישו. וגם מותר לשבור חבית של מוסתקי להוציא ממנה אוכלין אע"ג דאיסור מבטל כלי מהיכנו שייך גם במוסתקי.

VI. למעשה

(א) ולכן בשק אשפה שעומד לשימוש רק חד פעמי צריך להיות מותר לזרוק שם אשפה וכ"ש אם יש שם אשפה קודם השבת. אבל פח אשפה הרגילה יש להתיר רק אם שם דברים של מוקצה או אינם מוקצה מקודם השבת.

(ב) לענין מי נטילה שחרית ומים אחרונים עייין בה"ל (של"ח - ח) ב' טעמים להיתר (כ) משום שסומכים על הטור בדבר שאין בו חשיבות דאין אומרים ביטול כלי מהיכנו (כ) דרוח רע אין חשוב איסור.

ועיין ספר שלמי יהודה (דף קט"ד) שהביא דעת הגר"ש אלישיב שמי נטילה של שחרית אינם מוקצים כי יכול לשטוף עמהם את בית הכסא אבל עיין עוד בספר ברית עולם (דף 111 סעיף ל) שנוטה לאיסור אם אין בו כלי בתוך הקערה שבא נמצא המים של נטילת ידים קודם הנטילה.

(ג) לענין זריקת קליפות בקערה עייין הג"ה חתם סופר (ש"ח - ל"ח) על המג"א "ומשום הכי טוב להניח חתיכת פת בקערה ולקלוף עליה הקליפות."